LAUSUNTO

Helsinki, 19.10.2021

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: HE 135/2021 vp.

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:
pääsihteeri Vertti Kiukas, vertti.kiukas@soste.fi, p. 040 592 4287
erityisasiantuntija Ari Inkinen, ari.inkinen@soste.fi, p. 0400 411 690

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksensä hallituksen esityksestä arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeksi.

SOSTE korostaa:

- SOSTE kannattaa hallituksen esitystä arpajaislain muuttamiseksi.
- Uudistus mahdollistaa valvonta- ja vastuullisuustoimia, joilla voidaan ehkäistä ja vähentää aikaisempaa tehokkaammin peli- ja terveyshaittojen syntymistä.
- Valvonta-, markkinointi- ja tunnistautumistoimien vaikutuksia tulee kuitenkin tarkastella kriittisesti ja tehdä tarvittavia tarkistuksia viivyttelemättä, mikäli rahapelihaittoja ei saada vähenemään.
- Rahapelaamisen aiheuttamien sosiaalisten ja terveydellisten haittojen tehokkaan ehkäisemisen kannalta on välttämätöntä, että suomalaisen yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle suuntautuvaa rahapelaamista pyritään rajoittamaan.
- Vastuullisuustoimilla on vaikutuksia rahapelitoiminnan tuottoihin ja sitä kautta edunsaajien rahoitukseen. Sote-järjestöjen toimintaedellytykset on turvattava pitkäkestoisella rahoitusratkaisulla. Ratkaisun tulee luoda rahoitukseen ennakoitavuutta ja vakautta.

Esityksen keskeisenä tavoitteena on ehkäistä ja vähentää rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja lisäämällä arpajaislakiin tätä tavoitetta tukevia uusia säännöksiä. Esityksellä toteutettaisiin hallitusohjelman mukainen arpajaislain uudistus rahapelipolitiikan tavoitteiden varmistamiseksi.

SOSTE kannattaa hallituksen esitystä arpajaislain muuttamisesta ja pitää perusteltuna esityksen tavoitetta hillitä rahapelihaittoja. On tärkeää, että arpajaislakiin lisätään Veikkaus Oy:n vastuullisuutta vahvistavat säännökset rahapelien pelaamiseksi edellytettävästä pakollisesta tunnistautumisesta sekä pelituotteiden tarjonnasta ja markkinoinnista. Esitys tarjoaa viranomaisille entistä paremmat mahdollisuudet puuttua epäkohtiin, vähentää pelihaittoja sekä auttaa riskipelaajia.

SOSTE pitää kannatettavana ehdotusta, jonka perusteella pakollinen tunnistautuminen koskisi jatkossa kaikkea rahapelaamista. Myös ehdotukset Veikkaus Oy:n asiakkaiden pelaamista koskevien tietojen keräämisestä sekä STM:n ja THL:n tiedonsaantioikeuksista lienevät käytännössä välttämättömiä haitalliseen rahapelaamiseen liittyvien tehokkaiden ehkäisytoimenpiteiden kehittämiseksi ja mahdollistamiseksi.

Erityisen haitalliset pelituotteet tulee olla kriittisen arvioinnin kohteena. Pakollisen tunnistautumisen tuomia tuloksia on seurattava ja tarvittaessa pikaisesti päivitettävä toimintatapoja, esim. raha-automaattien sijoittelussa tai muiden pelituotteiden jakelussa pelihaittojen vähentämisen näkökulmasta.

Pelihaittojen vähentämistä tukevat myös valvonnan ja markkinoinnin uudet konkreettiset määräykset, kuten uudet maksuliikennesäännöt, pelimarkkinointia koskevien sääntöjen ulottaminen luonnollisiin henkilöihin ja hallinnollisen seuraamusmaksun määräämisestä arpajaislain vastaisesta markkinoinnista. Maksuliikennesääntelyn käyttöönottoa tulee kiirehtiä. Toimintatapojen tekniseen päivitykseen ja kehittämiseen tulee kiinnittää jatkossa huomiota sekä mahdollistaa riittävä resursointi tarvittaviin muutoksiin toimintaympäristön muuttuessa.

SOSTE

Hallituksen esityksen tarkoituksena on myös täsmentää rahapelien markkinointia koskevia säännöksiä. On tärkeää, että rahapelien markkinoinnin on oltava välttämätöntä rahapelikysynnän ohjaamiseksi tämän lain nojalla harjoitettavaan rahapelitoimintaan ja vähemmän taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja aiheuttavaan rahapelaamiseen.

Ehdotuksella myös mahdollistettaisiin eräiden sellaisten vedonlyönti- ja totopelien markkinointi, joiden markkinointi nykyisin on kiellettyä. Tätä perustellaan sillä, että kyseisten pelien pelaaminen voisi silloin kanavoitua arpajaislain nojalla toimeenpantuihin peleihin paremmin. Koska näihin peleihin kohdistuva markkinointikielto on perustunut arvioihin niiden aiheuttamista haitoista, eikä esityksestä ilmene, että kyseiset arviot olisivat osoittautuneet virheellisiksi, emme pidä perusteltuna, että markkinointikiellosta luovuttaisiin.

Sen sijaan arpajaislain vastaisten rahapelien toimeenpanemista ja markkinointia koskevien kieltojen laajentaminen sekä mahdollisuus määrätä seuraamusmaksu myös tällaisia rahapelejä markkinoiville luonnollisille henkilöille on mielestämme tärkeää ulkomaisten rahapeliyhtiöiden yleisesti toteuttamaan vaikuttajamarkkinointiin puuttumiseksi.

Rahapelaamisen aiheuttamien sosiaalisten ja terveydellisten haittojen tehokkaan ehkäisemisen kannalta on välttämätöntä, että suomalaisen yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle suuntautuvaa rahapelaamista pyritään rajoittamaan selvästi nykyistä voimakkaammin. Olennaista on se, miten maksuliikenne-estoja toimeenpannaan ja että kaikki Manner-Suomessa oleville kuluttajille suunnattu markkinointi sisällytetään laajasti lain tulkintaan. Viranomaisilta (Poliisihallitus) tarvitaan tehokasta valvontaa ja toimintaa, jotta tarvittaessa toimija todella pannaan estolistalle.

Lakiin esitetyt säännökset Veikkaus Oy:n liiketoiminnan mahdollistamiseksi yritysten väliseen liiketoimintaan nähdään Veikkaus Oy:n elinkelpoisuuden näkökulmasta tarkoituksenmukaiseksi.

Järjestöjen toimintaedellytykset on turvattava rahapelitoiminnan tuottojen vähentyessä

Samalla, kun vähennetään rahapelaamiseen liittyviä haittoja, on huomattava toimien vaikutus rahapelitoiminnan tuottoihin. Veikkaus Oy:n tuottoihin perustuva toimijoiden rahoitus ja arpajaislain uudistus ovat keskinäisriippuvaisia prosesseja. Veikkaus Oy toimii jo nyt arpajaislain uudistuksen hengessä. Hallituksen tai viime kädessä eduskunnan on ratkaistava myös tuottoihin perustava rahoitukseen liittyvä ongelma. Työ rahapelituotoilla rahoitettavien toimintojen rahoituksen uudistamiseksi on alkanut syyskaudella hallituksen johdolla, yhteistyössä eduskunnan ja edunvälittäjien kanssa.

Kompensaation osalta sosiaali- ja terveysjärjestöt on kuitenkin asetettu eriarvoiseen asemaan liikunnan, kulttuurin ja nuorisotyön kanssa kuluvana vuonna. Muille kuin sosiaali- ja terveysjärjestöille kompensaatio on tehty arpajaisveron alennuksen lisäksi budjettivaroista, kun taas sote-järjestöille kompensaatiossa on käytetty pääosin niiden omia, rahapeliyhtiöiden fuusion yhteydessä syntyneitä jakamattomia varoja.

Näiden varojen käytöstä oli jo sovittu aiemmin toisin. Merkittävimpiä käyttötarkoituksia rahalle on ollut vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien nuorten tai osatyökykyisten työllistymisen tukeminen Paikka auki -avustusohjelman kautta. Sillä on työllistetty tähän mennessä jo yli 1 000 nuorta ja osatyökykyistä.

Sote-järjestöjen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan muiden valtionavustusten saajien kanssa. Edunsaajia on kohdeltava tasapuolisesti kaikkia rahoituspäätöksiä tehtäessä. Tarvitaan pikaisesti oikeudenmukainen ja kestävä ratkaisu, jossa veikkausvoittovarat palautetaan alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa ja niillä rahoitettava kokonaisuus sopeutetaan uuteen tasoon. Leikkauksia ei saa kohdistaa sosiaali- ja terveysjärjestöjen tekemään terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

STM:n osalta tämä olisi toteutettavissa siirtämällä esimerkiksi sotaveteraaneihin liittyvät menot rahoitettaviksi kokonaan budjettikehyksestä. Tämä oli mahdollista tehdä kohtuullisen pienillä budjettiteknisillä muutoksilla jo vuonna 2022. Järjestöt ansaitsevat vakaan ja ennustettavan näkymän tulevaan, jotta ne voivat parhaalla mahdollisella tavalla auttaa yhteiskunnan heikompiosaisia. Kansalaisjärjestötoiminta on pitkäjänteistä ammatilliseen osaamiseen, luottamukseen ja vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa, jota poukkoileva rahoitusmaailma heikentää.